

TANULMÁNYKÖTET GEORGE GERSHWIN
MUNKÁSSÁGÁRÓL ES HATÁSTÖRTÉNETÉRŐL

Anna Harwell Celenza (szerk.): *The Cambridge Companion to Gershwin*.
(Cambridge – New York: Cambridge University Press, 2020, 312 oldal)

Anna Harwell Celenza, a Georgetown University (Washington DC.) zeneprofesszorának szerkesztésében látott napvilágot egy egyedülálló – táblázatokkal, fotókkal és zenei példákkal kísért – Gershwin-kötet, a *The Cambridge Companion to Gershwin*. A felkért szerzők elsősorban a zenetudomány területén ismert, s alkotó kutatók. Ugyanakkor a zenés színházi műfajok, a körük szerveződő jelenség, illetve a művek kontextusba helyezésénél – több esetben – sem mellőzhető az interdiszciplináris szemlélet érvényesítése. Jelen írásban korántsem igyekszem a kritika műfajának minden kritériumát teljesíteni, hiszen a céloom sokkal inkább a hiánypótló kötet rövid bemutatása. George Gershwin (1898–1937) zenéjét, színházi műveit hatalmas siker övezi világszerte, ismert és elismert szerző, hatása a zenés színházra elvitathatatlan. Művészi értékén túl nem szabad elfelejtkeznünk a szerzeményei piaci értékéről, hiszen már életében a vagyonos szerzők listáját erősítette.¹

---

¹ Lábjegyzetben jelzek néhány magyar nyelven elérhető cikket, melyek háttérinformációval, érdekességekkel szolgálnak Gershwin életéhez, illetve a művészetéhez. A pénzügyi helyzetéről, vagy éppen arról, hogy miként ismerte fel a hanglemez-árúsításban lévő gazdasági potenciált ismeretterjesztő cikket lásd: „*Hogyan lett Gershwin mesésen gazdag?*” (2017). Fidelio.hu. <https://fidelio.hu/klasszikus/hogyan-lett-gershwin-mesesen-gazdag->

Ennek megfelelően egyébként az örökösök a szerző emlékezetét, beleértve a jogdíjakat is, körültekintően ápolják (lásd példának hivatalos George és Ira Gershwin oldalt: <http://gershwin.com/>).

Anna Harwell Celenza (charlesbridge.com)

A kötet tizenhat tanulmányt, három blokkra felosztva foglal magába. Az első fejezet írásai történeti aspektusból – *Historical Context* – közelítenek a témához (4 tanulmány), míg a második részben a Gershwin-zene legkülönbözőbb – *Profiles of the Music* – vizsgálatai kapnak teret (7 tanulmány). Az utolsó fejezet pedig hatástörténeti elemzéseket – *Influence and Reception* – vonultat fel (5 tanulmány).

Michael Owen (chicagoreviewpress.com)

[8308.html](#) Letöltve: 2021. július 10., Életről lásd továbbá Nagy Mária (2018): *120 éve született George Gershwin*. <https://www.gyoriszalon.hu/news/11503/66/> Letöltve: 2021. július 10.

Michael Owen az Ira and Leonore Gershwin Trusts-nál dolgozik történészként, több projektje kötődik a zeneszerző munkásságához. Értékes és ritkán látott fotókkal tűzdelt tanulmánya² rövid betekintést nyújt az oroszországi zsidó gyökerekkel rendelkező Gershwin családi kapcsolataiba. Édesapja, Morris Gershwin és édesanyja, Rose, akik négy gyermeket neveltek fel. Ira Gershwin, a legidősebb fiú szövegíróként a másodszülött George alkotótársaként szintén világhírű. Azonban a legkisebb fiúgyermek, Arthur és a húga, Frances kevésbé élték életüket reflektorfényben, habár hasonló művészi ambícióik voltak.

Ellen Noonan (twitter.com)

Ellen Noonan a New York University professzora, az ő tollát dicséri többek között a 2012-ben, a University of North Carolina gondozásában megjelenő *The Strange Career of Porgy and Bess* című kiadvány is.³ Írása⁴ New York városának 20. század eleji fejlődéstörténetét, a lakosság vallási-etnikai összetételét, illetve Gershwin és a lokális kultúra és a helyi közösség viszonyát tárja az olvasó elé. A zeneszerző életében meghatározó a környéken elsősorban Harlemben elterjedt ragtime és jazz-zene. Egy kulturálisan pulzáló közegben nőhetett fel, ahol a színház, a zene, a tánc, az irodalom és a képzőművészet mind-mind inspirációs forrásként szolgált. A Gershwint ért zenei hatások történelmi-politikai összefüggései felfejtésre kerülnek, mely értékes adalékként szolgál ahhoz a vizsgálathoz is, melynek tárgya Gershwin elsőprő népszerűsége.

---

² *The Unlikely Patriarch* (3–15. oldal)

³ *A Race, Culture, and America's Most Famous Opera* alcímmel megjelent könyv 2012-ben a South Carolina Historical Society George C. Rogers Jr. Book Award elnevezésű díjában részesült. *The Strange Career of Porgy and Bess*. <https://uncpress.org/book/9781469617534/the-strange-career-of-porgy-and-bess/>

Letöltve: 2021. július 30.

⁴ *Hearing Gershwin's New York* (16–28. oldal)

Susan Neimoyer kutatásai elsősorban a 20. századi amerikai zenére fókuszálnak, az Idaho-i Brigham Young University óraadó tanára. Informatív tanulmánya⁵ Gershwin zenei tanulmányaira, oktatási hátterére összpontosít. „A tradíciók nélküli ember” – ahogy egyszer nevezte Gershwin saját magát – gondolatból építkezik az írás, mely korabeli kritikákat, illetve anekdotákat szintén bemutat, melyek a zeneszerző zenei tehetségére, képességeire irányították a figyelmet. Többször folytatott zeneelmélet tanulmányokat, különböző kurzusokat hallgatott. Például zeneelméletet, illetve összhangzattant tanult a magyar származású amerikai Edward Kilenyitől.

Susan Neimoyer (soundcloud.com)

Mikor tűnt fel Gershwin zenéje Hollywoodban? Mit tudhatunk az általa komponált filmzenékről? – mindezekre Jessica Getman keresi a választ⁶, aki a *George and Ira Gershwin Critical Edition* szerkesztőjeként dolgozik. Elsőként a *Delicious* (1931) filmmusical keletkezéstörténetét ismerhetjük meg, majd a *Shall We Dance* (1936), illetve a *Damsel in Distress* (1937) filmzenéket helyezi el a kutató a Gershwin-életműben.

Kristen M Turner (theorg.com)

---

⁵ *Gershwin's Musical Education* (29–42. oldal)

⁶ *Gershwin in Hollywood* (43–55. oldal)

A második fejezet első írását⁷ Kristen M Turner, a North Carolina State University

munkatársa jegyzi, aki a *Blue Monday* (1922) című művet helyezi el a korabeli New York-i színházesztétikai palettán. A jazz szerepét vizsgálja, illetve a különböző zenei hatások jelentőségét, példának hozza fel a jiddis operettet is. Továbbá megállapítja azt is, hogy a szóban forgó jazzoperával Gershwin egy amerikai operát szeretett volna írni, de nem az operaházak színpadjaira, sokkal inkább – ahogy a szerző használja – a „popular stage”-re szánta. Ez pedig jól prezentálja a zeneszerző azon ambícióját, hogy hidat teremtsen az „alacsony-kultúra” (lowbrow) és a „magaskultúra” (highbrow), a musical és az opera, vagy éppen az amerikai és az európai stílus között.

Todd Decker (artsci.wustl.edu)

Todd Decker, a Washington University in St. Louis professzora a zeneszerző zenés színházi alakításainak dalait tekinti át.⁸ Két szakaszra osztva vizsgálta Gershwin jelenlétét a Broadway-n: (1) huszonkettő színpadi shownál tűnt fel a neve zeneszerzőként, (2) illetve további tizenkilenc produkcióban találkozhattak a nézők Gershwin-dallal. A szóban forgó produkciók keletkezésének körülményeibe, a New York-i biznisz színházak működésének mechanizmusába kapunk betekintést.

---

⁷ *Blue Monday and New York Theatrical Aesthetics* (59–79. oldal)

⁸ *Broadway in Blue: Gershwin's Musical Theater Scores and Songs* (80–101. oldal)

Timothy Freeze (wooster.edu)

Timothy Freeze, a The College of Wooster vendégprofesszora igen részletes elemzését olvashatjuk néhány Gershwin-műről:⁹ *Rhapsody in Blue*, *Concerto in F*, *Second Rhapsody* stb. A tanulmány második része pedig Gershwin zongoraművészként – koncertek, stílus stb. – mutatta be.

[Rhapsody in Blue](#) (12:57)

Miként sikerült Gershwinnek maximalizálni a bevételeit a színházi munkáiból? A karriere során milyen üzleti stratégiákat alkalmazott? Mark Clauge, aki a University of Michigan kutatója írásában¹⁰ azt a folyamatot követi végig, mely a megfelelő harmóniakban rejlő gazdasági profit igazai „szintéziséhez” vezetett.

[George Gershwin:Kubai Nyitány](#) (10:39)

A Kubai nyitány George Gershwin 1932-ben írta. Bemutatója 1932.augusztus 16-án volt adták a Lewisohn Stadionban a New York-i Filharmonikus Zenekar előadásában Albert Coates vezényletével. A felvételen a Clevelandi Zenekart Riccardo Chailly vezényli.

---

⁹ *The Works for Piano and Orchestra* (102–129. oldal)

¹⁰ *Harmonizing Music and Money: Gershwin's Economic Strategies from "Swanee" to An American in Paris* (130–152. oldal)

George Gershwin - An American in Paris (19:23)

Los Angeles Philharmonic Orchestra, directed by Gustavo Dudamel.

A zeneszerző rengeteget utazott, s így nemcsak az amerikai városok, a helyi közösségek hatottak rá, hanem számos impulzus érte például európai nagyvárosokban is. Anna Harwell Celenza, a szóban forgó kötet szerzője¹¹ ezúttal Párizs, Havanna, valamint Charleston hatásait keresi megannyi Gershwin-műben. Izgalmas, aprólékos munka, s egy újabb perspektívából világítja meg többek között az *An American in Paris* és a *Porgy and Bess* című darabokat.

Naomi André (Isa.umich.edu)

Naomi André a University of Michigan professzora a *Porgy and Bess* történelmi és előadástörténeti kontextusait járja körül.¹² Szól még a karakterábrázolási problémákról, mely elsősorban az adaptációs nehézségekből adódtak (regény, dráma és opera), melyre a korabeli kritikák is felhívták a figyelmet.

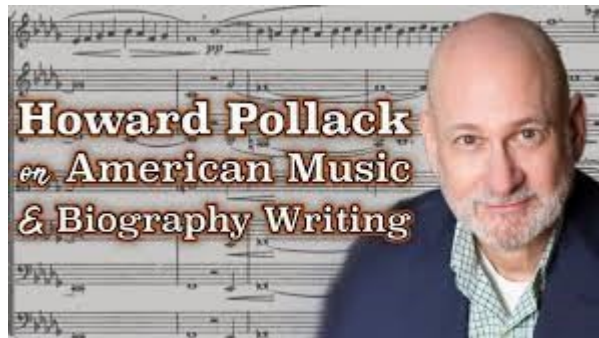
¹¹ *Exploring New Worlds: An American in Paris, Cuban Overture, and Porgy and Bess* (153–181. oldal)

¹² *Complexities in Gershwin's Porgy and Bess: Historical and Performing Contexts* (182–196. oldal)

Nathan Platte (twitter.com)

Nathan Platte, az University of Iowa kutatója Gershwin hollywoodi munkáit tanulmányozza.¹³ Fókuszába két mű, a *Shall We Dance* és a *Damsel in Distress* került. Felvázolja az 1930-as hollywoodi közegét, a filmiparban bekövetkezett változásokat – főként az 1920-as évekhez képest, majd a *Damsel...* utáni időszakot, egészen a szerző haláláig.

Howard Pollack, a University of Houston munkatársa izgalmas zene- és színháztörténeti jelentőségű munkában¹⁴ járja körül. Arra fókuszál, hogy a korabeli sajtóban milyen kép alakult ki Gershwinről a kritikák, kommentek, interjúk által. A sajtórecepció-vizsgálat során igen értékes cikkekből idéz, s vázolja fel a „Gershwin-portrét”.

---

¹³ *Writing for the Big Screen: Shall We Dance and A Damsel in Distress* (197–218. oldal)

¹⁴ *The Coverage of Gershwin in Music History Texts* (221–234. oldal)

Will Friedwald szabadúszó kritikus és író Ella Fitzgerald és a Gershwin-dalok kapcsolatába avatja be az olvasót.¹⁵ Kifejezetten a Great American Songbook történetéből kapunk egy kis ízelítőt. Az énekesnőnek három Gershwin-projektje is volt – 1950-ben, 1959-ben és 1983-ban –, melynek szinte minden részletéről beszámol – pl. a dalok, a felvételek ideje, a kiadások költsége, a zenészek, a segítők személye stb. – a tanulmány.

Ryan Raul Bañagale (colloradocollege.edu)

Ryan Raul Bañagale Colorado College munkatársa a *Kék rapszódia* „utóéletét” járja körül.¹⁶ A Gershwin halálát követő különböző feldolgozásokat lejegyzése számos összefüggés megállapítására ad lehetőséget, melyet a kutató nem is mullaszt el. Különböző popkulturális alkotásokban olykor-olykor fentűnik manapság a darab – mely a népszerűségéről árulkodik –, s számos interpretációval találkozhatunk bizonyosan majd a jövőben is.

---

¹⁵ *When Ella Fitzgerald Sang Gershwin* (235–245. oldal)

¹⁶ *The Afterlife of Rhapsody in Blue* (246–260. oldal)

A Gershwin fivérek egyik musical-jének plakátja

Todd Decker második tanulmánya¹⁷ az 1980-as évek közepétől kezdődő jelenségnek, az „új” Gershwin musicaleknek jár utána, mely elsősorban egy igényes színháztörténeti írás, megannyi érdekességgel az amerikai zenés színházi ipar működési mechanizmusairól. Négy musical kerül előtérbe, melyek a Gershwin-musicalesk, valamint az 1920-as és 1930-as évek operettsémáit gondolták újra. A művek az alábbiak: a *My One and Only* (1983), a *Crazy for You* (1992), a *Nice Work If You Can Get It* (2012) és az *An American in Paris* (2015). Mindegyik alkotás inspirálódott Gershwin filmmusicalesiből, Broadway-darabjaiból, ezek érdekfeszítően pontos elemzését olvashatjuk.

[Gershwin plays I Got Rhythm \(1931, 3 camera views\) \(3:05\)](#)

George Gershwin plays I Got Rhythm at the opening of New York's Manhattan Theatre on 5 August 1931, his performance filmed from three different camera angles.

A jazz és Gershwin kapcsolatáról, a Gershwin-dalok utóéletéről a jazz-színpadon pedig Nate Sloan, a University of Southern California ír bővebben.¹⁸ Meggyőzően elemzi végig az *I Got Rhythm* különböző „változatait” az 1920-as évektől egészen az 1940-es évekig. Ezt követően az 1960-as évek feldolgozásainak kultúrtörténeti háttérébe vezet be bennünket.

¹⁷ *Broadway's "New" Gershwin Musicals: Romance, Jazz, and the Ghost of Fred Astaire* (261–274. oldal)

¹⁸ *Gershwin and Instrumental Jazz* (275–288. oldal)

Michael Feinstein

A tanulmányokat egy epilógus követ¹⁹, melyet Michael Feinstein, a Great American Songbook Foundation (2007) alapítója jegyez, valamint a szerzők téma iránt mélyebben érdeklődők számára összeállítottak egy szakirodalmi listát is (298–300. oldal). Elmondható, hogy a könyv átfogó képet ad Gershwin munkásságáról és életéről. Ugyanakkor az is felsejlik – s ez a tanulmánykötet egyik érdeme –, hogy szinte kimeríthetetlen forrás a zeneszerző és a köré szervező jelenség, kulturális ipar a jövőben a kutatók számára. Hiszen még mindig újabb és újabb értelmezési lehetőségeket kínálnak fel, s megannyi elemzési dimenzióval bővíthetők ezen kutatások.

Felhasznált források:

„Hogyan lett Gershwin mesésen gazdag?” (2017). Fidelio.hu.

<https://fidelio.hu/klasszikus/hogyan-lett-gershwin-mesesen-gazdag-8308.html>

Letöltve: 2021. július 10.

Nagy Mária (2018): *120 éve született George Gershwin.*

<https://www.gyoriszalon.hu/news/11503/66/> Letöltve: 2021. július 10.

<http://gershwin.com/> Letöltve: 2021. július 10.

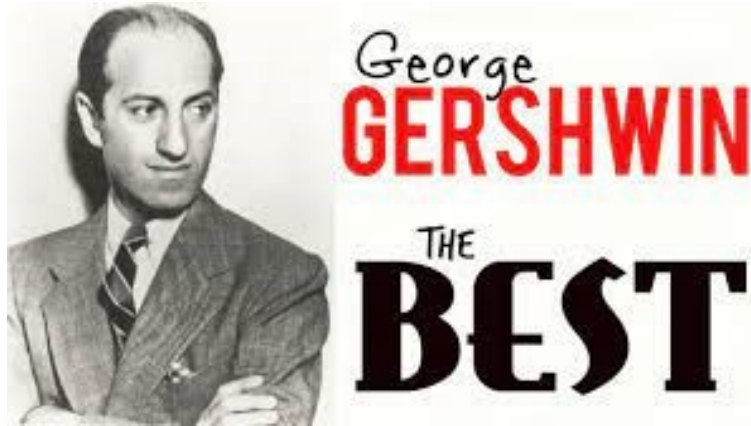
The Strange Career of Porgy and Bess. <https://uncpress.org/book/9781469617534/the-strange-career-of-porgy-and-bess/> Letöltve: 2021. július 30.

*Lengyel Emese

---

¹⁹ *The Gershwin I Knew, and the Gershwin I Know* (289–297. oldal)

Függelék:

[00:00:00](#) Rhapsody in blue (paul whiteman jazz band 1924 version with George Gershwin on piano) [00:09:04](#)

Prelude 1 [00:10:25](#)

Prelude 2 [00:13:01](#)

Prelude 3 [00:14:04](#) 2,5 minutes from the last part from rhapsody in blue for solo piano [00:16:32](#)

An American in Paris [00:32:22](#)

Second Rhapsody [00:46:41](#)

Fascinating rhythm [00:49:37](#)

Prelude 2 again [00:53:10](#)

Girl crazy - I got Rhythm [01:04:30](#)

I got rhythm again and again and again [01:25:40](#)

Porgy and bess Summertime [01:28:05](#)

Porgy and bess a woman is a sometimes thing 1935 All Right Reserved